

Veno Donlić¹
Viktor Moretti²

Stručni rad

¹Filozofski fakultet u Rijeci

²Medicinski fakultet u Rijeci

MOGUĆNOST PRIMJENE NEFORMALNOG I INFORMALNOG OBRAZOVANJA U STUDENTSKIM SPORTSKIM UDRUGAMA I SAVEZIMA

UVOD I CILJ

Procesi globalizacije zahtijevaju nove obrazovne i odgojne potrebe kako bi se ublažila i neutralizirala kriza vrijednosti i kriza morala te devastacijske pojave koje obilježavaju suvremeni svijet. Dokumentom Gospodarske komisije Ujedinjenih naroda za Europu koji je prihvaćen na Konferenciji ministara okoliša i obrazovanja u Viliniusu 17. - 18. ožujka 2005. daje se visok obrazovni prioritet radi odmicanja od tradicionalnih stavova obrazovanja. Dokument kojeg je donio UNESCO, a koji se odnosi na globalno partnerstvo UN-ovog desetljeća za održivi razvoj od 2005. do 2014. pridaje važnost novih načela i vrijednosti koje podrazumijevaju međugeneracijsku i spolnu jednakost, društvenu toleranciju, zaštitu i obnavljanje okoliša, pravedno i miroljubivo društvo. U ovom uratku naglašava se mogućnost praktične primjene navedenih vrijednosti i načela kroz neformalno i informalno obrazovanje, u sklopu procesa cjeloživotnog učenja, pri studentskim sportskim udrugama i savezima koji objedinjuje te udruge. Rad u navedenim organizacijama omogućuje studentima uz stjecanje različitih odgojnih vrijednosti i stjecanje znanja, vještina i kompetencija koje će im biti od koristi, a moći će ih primijeniti i u budućem društvenom i poduzetničkom radu.

Cilj je ukazati na potrebu snažnijeg uključivanja studenata u proces cjeloživotnog učenja za održivi razvoj u skladu sa *Strategijom obrazovanja za održivi razvoj*, kao i mogućnost primjene istog radom i socijalizacijom u studentskim udrugama i savezima sportskog karaktera.

POLAZIŠTA ODGOJA I OBRAZOVANJA STUDENATA ZA ODRŽIVI RAZVOJ

Obrazovanje za održivi razvoj proces je koji povlači korjenite reformske promjene koje podrazumijevaju nužnost aktivnijeg sudjelovanja studenata u organizaciji i upravljanju visokim obrazovanjem¹. Stoga je potrebno osigurati uvjete u kojima će se na moderan i studentu primjeren način omogućiti u budućnosti ostvarenje kvalitetnog življenja suvremenog čovjeka. Prihvaćanje nacionalne koncepcije cjeloživotnog učenja pretpostavlja rekonceptualizaciju odgoja i obrazovanja studenata. Dosadašnji tradicionalni način obrazovanja podrazumijevao je samo formalno obrazovanje kao jedini i osnovni model usvajanja znanja, i vještina. Suvremeni koncept cjeloživotnog učenja dopunjen je usavršavanjem i osposobljavanjem za stjecanje različitih znanja, vještina, kompetencija, razmjenu iskustava i izvan formalnog obrazovanja. Realizacija takvog načina učenja i usavršavanja moguća je kroz neformalno obrazovanje, samoobrazovanje i informalno učenje. Približavanje Hrvatske Europskoj uniji podrazumijeva prihvaćanje i približavanje europskim standardima. Proces suvremenog obrazovanja studenata podrazumijeva društvene transformacije koje će istima dati uz znanja i vještine, stajališta i vrijednosti kroz koje će doprinijeti vlastitoj dobrobiti, a isto tako i dobrobiti zajednice i nacije kojoj pripadaju. Autori triju oblika obrazovanja: formalnog, neformalnog i informalnog, P.H. Combs i M. Ahmed (prema: Tuijnman, Bostrom, 2002) smatraju da proces obrazovanja nije više moguće vezati za samo jednu starosnu grupu i za određene institucije kao što su škole i fakulteti. Omogućavanje dodatnog razvoja sposobnosti studenata ima direktan značaj na slobodu i blagostanje, a indirektan utjecaj na socijalne i ekonomske promjene.

Tipične karakteristike obrazovanja za održivi razvoj², a koje mogu usvojiti i studenti kroz različite dodatne oblike u okviru cjeloživotnog učenja:

- *isticanje vrijednosti kriterija*
- *razvijanje kritičkog i stvaralačkog mišljenja u rješavanju problema*
- *poticanje različitih oblika kreativnog učenja, učenje kroz rad*

¹ http://free-gs.t-com.hr/osnovna_skola_Donji_Lapac/bolonjski_proces.htm (skinuto 26.12. 2010.): Ministarsko priopćenje iz Praga (2001) „*Praško priopćenje naglašava i potrebu cjeloživotnog učenja; aktivniju ulogu studenata u organizaciji i sadržaju obrazovanja, kao i socijalnu dimenziju studenata, te poticanje transnacionalnog obrazovanja. ...po prvi puta naglašava studentsku participaciju kao ključnu u Bolonjskom procesu, te se uključivanje studenata u proces odlučivanja smatra najvećim razvojem u vremenu od Bolonjske deklaracije*”.

² Pavešić, V. (2008). Globalne dimenzije održiva razvoja u nacionalnom školskom kurikulumu, Cjeloživotno učenje za održivi razvoj, svezak 1 (str. 59). Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci.

- *iskustveno učenje, produktivne i tolerantne diskusije*
- *razvijanje sposobnosti samostalnih donošenja odluka.*

Formalnim obrazovanjem prednost se daje stjecanju znanja, a zanemaruju se ostale vrste učenja, kao i odgoja, pa u kontekstu cjeloživotnog učenja za održivi razvoj više dolazi do izražaja neformalno i informalno obrazovanje. Organizacije i udruge civilnog društva upravo su primjer stručne i inovativne ponude odgojnih i obrazovnih modela u neformalnom i informalnom odgoju i obrazovanju (Drucker, 1992., Spajić-Vrkaš, 2002., Wyatt, 2004., Bežovan, 2004., Žiljak, 2005.). Studentske sportske udruge i savezi idealan su poligon za stvaranje aktivnog odnosa svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa. Ravnopravni dijalog, izjašnjavanje i odlučivanje, suradnja, zajedništvo, individualni i kolektivni identitet, poštivanje raznolikosti pojedinaca i zajednica, učvršćivanje odnosa među ljudima u zajedničkom radu i aktivnostima, rješavanje sukoba, samo su neke od odrednica koje se mogu usvajati i razvijati u studentskim organizacijama sportskog karaktera.

PRIMJENA NEFORMALNOG I INFORMALNOG OBRAZOVANJA U PRAKSI I RASPRAVA

Svjedoci smo u novije vrijeme uvođenja reformi, donošenja mnogih nacionalnih programa, strategija, akcijskih planova kao i ostalih uredbi koji nisu garancija da će se u svim područjima i na različitim razinama provest s papira u djelo. Tradicionalistička razmišljanja ne dozvoljavaju uvijek primjenu suvremenih odgojno obrazovnih oblika i sadržaja u praksi, što često ovisi od multikulturalnih raznolikosti, kao i osobnih interesa pojedinaca i zajednica. Tradicionalnu doktrinu karakterizira stereotipni oblik organizacije i komunikacije kojima nije moguće ostvariti nov znanstveno-tehnološki i društveno-civilizacijski milje, što podrazumijeva uključivanje i provođenje zadaća temeljnih društvenih vrijednosti poput: slobode, jednakosti, pravde, poštovanja ljudskih prava i racionalnosti (Uzelac, 2007, prema Huckle 2005). Provedba navedenog uz aktivno sudjelovanje studenata moguća je ukoliko su ostvarena partnerstva u duhu transparentne i pravične suradnje, uz postojanje međusobne koristi. Primjena neformalnog i informalnog obrazovanja u studentskim sportskim udrugama ostvariva je, što je vidljivo iz primjera Sveučilišta u Rijeci, gdje već godinama studenti uz partnerske odnose s manjom skupinom kineziologa stječu znanja, vještine i iskustva u organizaciji i provođenju studentskih sportskih manifestacija. Da bi obrazovanje za održivi razvoj u sportskim društvima pojedinih fakulteta kao i u Riječkom sportskom sveučilišnom savezu (RŠSS) bilo uspješno, treba biti na onoj razini na kojoj će studentima dati praktične vještine primjenjive i u životu nakon završetka studija.

Ključne kompetencije (osposobljenosti) za cjeloživotno učenje sastoje se od znanja, vještina i stavova, a one su³:

- *komuniciranje na materinskom jeziku*
- *komuniciranje na stranom jeziku*
- *matematička i prirodoslovna pismenost*
- *digitalna kompetencija*
- *umijeće organiziranja i uređivanja vlastitog učenja*
- *međuljudska i građanska kompetencija*
- *poduzetništvo*
- *kulturološko izražavanje (glazba, medij, tjelesna kultura i očuvanje zdravlja, književnost, umjetnost).*

Praktična znanja vještine i stavovi koje studenti stječu u sportskim udrugama i savezima:

- *pravila i propozicije koji se primjenjuju u pojedinom sportu*
- *sistemi i sustavi natjecanja*
- *znanja vezana za organizaciju samog natjecanja*
- *osnove menadžmenta u sportu*
- *vođenje sjednica i skupština*
- *izrada izvještaja, planova i programa rada*
- *vođenje web stranice Saveza*
- *uređivanje i kreiranje studentskih sportskih novina*
- *informiranje, reklamiranje i fotografiranje*
- *djelotvorna usmena, pismena i elektronička komunikacija*
- *razmišljanje i planiranje unaprijed (predviđanje vremena)*
- *kritičko razmišljanje o pitanjima vrijednosti*
- *sposobnosti da se pomakne od svjesnosti do znanja do akcije*
- *suradnički rad s drugim ljudima*
- *korištenje procesa: znati, ispitivati, istražiti, djelovati, prosuđivati, povezivati, vrednovati i izabirati*
- *odvajanje kvantitete, kvalitete i vrijednosti.*

³ Lončarić Jelačić, N., (2007). Europski okvir ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje: [http://www.azoo.hr/admin/fckeditor/File/Kljucne%20kompetencije%20za%20cjelozivotno%20ucenje\(1\).ppt](http://www.azoo.hr/admin/fckeditor/File/Kljucne%20kompetencije%20za%20cjelozivotno%20ucenje(1).ppt) (skinuto 27. 12. 2010.)

Jedan od glavnih ciljeva Strategije gospodarske komisije UN-a⁴ glasi: *ljudima pružiti znanje i vještine za održivi razvoj, učiniti ih stručnijim i pouzdanijim te povećati njihove mogućnosti za djelovanje u korist zdravog i produktivnog života u skladu s prirodom te uz brigu za socijalne vrijednosti, jednakost spolova i kulturnu raznolikost.*

U skladu s navedenim ciljevima, studenti uključeni u samostalan rad pri fakultetskim sportskim društvima i u RŠSS-u stječu različita znanja i iskustva učeći ponajprije društveno, što podrazumijeva da je takvo učenje integrirano u život zajednice - socijalno je ustrojeno u manjoj ili većoj skupini. Kod studenata koji su uključeni u rad u navedenim organiziranim skupinama sportskog karaktera stvorena je želja za postajanjem i ostajanjem članom, a sudjelovanjem u zajedničkoj praksi stvorena je i motivacija za učenjem. Formulaciju da je učenje čin sudjelovanja, a znanje ovisi o uključenosti u praksu⁵, možemo povezati sa studentima koji su angažiranjem stekli određena znanja jer je kod istih stvoren osjećaj vlastitog doprinosa, što omogućuje prepoznatljiv identitet u uvjetima zajednice. Uzajamno razumijevanje, komunikacija i sklad uči studente kako živjeti zajedno. Rješavanje sukoba mirnim putem stvara razumijevanje shvaćanja složenih odnosa među ljudima s čime će se često suočavati i kasnije u poslovnom i društvenom životu. Takav način studente će naučiti kako u budućnosti prevladavati krizne situacije.

Samostalno odlučivanje na sjednicama i skupštinama daje studentima dodatnu potporu te ih osnažuje, osamostaljuje i ispunjava osjećajem povjerenja. Samostalno vođenje sjednica, skupština i studentskih skupova omogućuje im aktivno sudjelovanje u svim sferama društvenog života. Važnost volonterskog rada ima dodatnu težinu u životu suvremenog čovjeka. Učestalo sudjelovanje na sportskim aktivnostima i manifestacijama proširuje kod studenata svijest o potrebi redovite tjelesne aktivnosti u specifičnim suvremenim uvjetima života što je značajan doprinos i ekološkoj povezanosti s održivim razvojem.

⁴ Strategija Ujedinjenih naroda za Europu za obrazovanje za održivi razvoj - usvojena na sastanku na visokoj razini: <http://www.unece.org/env/esd/strategytext/Strategy.Croatian.pdf> (skinuto 27.12. 2010.)

⁵ Jurić, V. (2007). Školsko (formalno), neformalno i informalno obrazovanje. U: V. Previšić, N. Šoljan, N. Hrvatić (ur.) Pedagogija prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja, (str. 78), Zagreb, Hrvatsko pedagoško društvo.

Nakon što se usvoji Europski kvalifikacijski okvir, na osnovu kojeg će Povjerenstvo za izradu Hrvatskog kvalifikacijskog okvira utvrdit kompetencije i načine njihovih provjera, iste će se moći steći u sklopu neformalnog i informalnog obrazovanja⁶ u različitim ustanovama, tvrtkama, udrugama, centrima i sportskim društvima⁷.

ZAKLJUČNO RAZMIŠLJANJE

Glavna je namjera bila skrenuti pozornost na mogućnost i važnost povezivanja suvremenih spoznaja o povezanosti globalnih promjena na Zemlji sa stjecanjem onih pozitivnih vrijednosti koje će omogućiti studentima prevladavanje duboke civilizacijske krize i pripremu za uspješne poduzetnike i društvene djelatnike. Na navedenom primjeru stvaranja zajednice prakse u sportskim udrugama Sveučilišta u Rijeci, želi se ukazati na prevladavanje suvremenih transformacija školstva, prema kojima u novije vrijeme teži i kineziologija, u odnosu na tradicionalna razmišljanja koja su „kočnica” u procesima promjena koje vode društvenom, kreativnom i stvaralačkom boljitku svakog pojedinca kojeg obrazujemo i odgajamo. Donošenje reformi, strategija, nacionalnih programa za mlade, akcijskih planova, neće biti samo „mrtvo slovo na papiru” ukoliko zajednički krenemo u realizaciju istih u praksi. Neformalno i informalno obrazovanje moguće je primijeniti u studentskim sportskim udrugama i savezima, čime će se pridonijeti usvajanju znanja, vještina, stavova, stjecanju različitih kompetencija a isto tako i onih odgojnih vrijednosti, koje će studentima omogućiti kvalitetniju pripremu za život. Time ćemo doprinijeti edukaciji djelatnika i volontera koji će biti osposobljeni obavljati različite društvene i organizacijske funkcije pri mnogim sportskim klubovima. *Odnos nastavnika i studenata neosporno utječe na proces odgojno obrazovnog rada*⁸ pa uspjeh međusobnih partnerskih odnosa

⁶ <http://www.ypgd.org/arhiva/article.php?id=662> (skinuto 27.12. 2010.): „Hrvatska Vlada 27. rujna 2010. donijela je odluku o osnivanju Povjerenstva za izradu Hrvatskog kvalifikacijskog okvira, sastavljenog od 27 članova, na čelu kojega je ministar znanosti, obrazovanja i športa. Polazne osnove Hrvatskog kvalifikacijskog okvira Vlada je prihvatila u srpnju. One predviđaju mogućnost stjecanja određenih kvalifikacija kroz cjeloživotno obrazovanje, dakle ne samo formalnim obrazovanjem, učenjem ili studijem u školi ili visokoškolskim ustanovama, nego i informalnim (tzv. prirodnim) i neformalnim (izvanškolskim odnosno izvanfakultetskim) obrazovanjem”.

⁷ <http://orion.fesb.hr/dotnetnuke/Cjelo%C5%BEivotnoobrazovanje/tabid/423/Default.aspx> (skinuto 27.12. 2010.)

⁸ Kosinac, Z., Bonacin, D. (1991). Funkcija nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture u modeliranju nekih temeljnih odgojno-obrazovnih vrijednosti izražena kroz stav učenika i studenata, Napredak, Zagreb, Vol. 132 br. 2 (str. 183).

ovisi i od količine angažmana kineziologa u studentskim sportskim organizacijama, *njegove sposobnosti pedagoškog djelovanja i kulturne razine* (Kosinac, Z., Bonacin, D. (1991). Primjenom novih i suvremenih koncepata omogućit ćemo studentima stvarnu poziciju subjekta u odgojno-obrazovnom procesu te okupljenim u sportskim studentskim udrugama pružiti priliku da uz aktivno sudjelovanje budu sudionici procesa cjeloživotnog učenja za održivi razvoj. Možemo se s velikom sigurnošću nadati da će se u opisanom okruženju, sistemom logičnog slijeda, stvoriti veća povezanost studenata sa sportom i sportskom rekreacijom, što podrazumijeva i sa saznanjem o potrebi redovitog tjelesnog vježbanja tijekom cijelog života.

LITERATURA

1. Đonlić, V. (lipanj 2007). Sveučilišni sport u službi suradnje među studentima, Zbornik radova VII konferencije o športu Alpe - Jadran, Opatija, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.
2. Findak, V., Metikoš, D., Mraković, M. (1999). Civilizacijski trendovi i biotički opstanak čovjeka, Napredak, Zagreb, Vol. 135, br. 4, 440-447.
3. Kinkela, D., Đonlić, V., Moretti, V., (2008). Cjeloživotno tjelesno vježbanje za održivi razvoj, Zbornik radova Znanstveno – stručnog skupa s međunarodnim sudjelovanjem: Cjeloživotno učenje za održivi razvoj, svezak 2 (str. 281-286), Plitvice, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci.
4. Romstein, K., Balić, T., (2008). Sustav vrijednosti studenata i obrazovanje za održivi razvoj Zbornik radova Znanstveno – stručnog skupa s međunarodnim sudjelovanjem: Cjeloživotno učenje za održivi razvoj, svezak 2 (str. 333-338), Plitvice, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci.
5. Jurić, V. (2007). Školsko (formalno), neformalno i informalno obrazovanje. U: V. Previšić, N. Šoljan, N. Hrvatić (ur.) Pedagogija prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja, (str. 68-80), Zagreb, Hrvatsko pedagoško društvo.
6. Kosinac, Z., Bonacin, D. (1991). Funkcija nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture u modeliranju nekih temeljnih odgojno-obrazovnih vrijednosti izražena kroz stav učenika i studenata, Napredak, Zagreb, Vol. 132 br. 2 (str. 183-187).
7. Lončarić Jelačić, N., (2007). Europski okvir ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje, [http://www.azoo.hr/admin/fckeditor/File/Kljucne%20kompetencije%20za%20cjelozivotno%20ucenje\(1\).ppt](http://www.azoo.hr/admin/fckeditor/File/Kljucne%20kompetencije%20za%20cjelozivotno%20ucenje(1).ppt)
8. Pavešić, V. (2008). Globalne dimenzije održiva razvoja u nacionalnom školskom kurikulumu, Cjeloživotno učenje za održivi razvoj, svezak 1 (str. 55-65). Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci.

9. Strategija gospodarske komisije Ujedinjenih naroda za Europu za obrazovanje za održivi razvoj (2005). <http://www.unece.org/env/esd/strategytext/Strategy.Croatian.pdf>
10. Strugar, V. (2008). Kurikulum i održivi razvoj - prema novim vrijednostima: Cjeloživotno učenje za održivi razvoj, svezak 3 (str. 1-8), Plitvice, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci.
11. Uzelac, V., (2007). Pedagogija: prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja. U Previšić, V., Hrvatić, N., Šoljan, N. N., Promišljanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj u predškolskoj i ranoškolskoj dobi (str. 452-466), Zagreb, Hrvatsko pedagoško društvo.

THE POSSIBILITIES FOR THE APPLICATION OF NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION VIA STUDENT SPORTS ASSOCIATIONS AND FEDERATIONS

ABSTRACT

In this paper, the tendency is to point to the possibility of acquiring additional knowledge, skills and attitudes among students beyond formal education, and the realization of the value of a new global ethics based on the respect for universal human rights. More active students' participation in the organization and contents of formal and informal education in the student sports associations and federations, along with the involvement in decision-making process, is applicable with the partnerships with physical education professors or teachers. An example in practice proves conclusively that the use of new and modern concepts can provide students with an active position of participants in the process of lifelong learning, as well as adequate preparation for life. Belonging to a group that has the task to animate organizing and implementing sports events, will enable the development of awareness of the importance of sports and physical exercise in the new life conditions.

***Key words:** student sports associations and federations, non-formal and informal education, lifelong learning, preparation for life*